

ԳԱՔՐԻԷԼ ՊՕՐՕՅ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ

ՇԵԿԱԹՈՒԴԵԱՅ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՅԱԽԱԼԻ և տխուր հառաչանք մը կ'ելլէ հունգարացւոյն սրտէն, երբ դայս անունը՝ Գաքրիէլ Պօրօշ՝ հնչէ, կամ լսէ ուրիշներէն: Կը համակամի թէպէտ Աստուծոյ կամացը, և զլուխ կը ծռէ նախախնամութեան զաղտնի խորհրդացը, բայց միւս կողմանէ չկարենալով պարտկել սրտին վիշտը, « Ինչո՞ւ չի խնայեցիր իրեն և հնձեցիր շուտով կեանքը » կը կանչէ առ սովաբեկն մահ, յուսահատ հեծեծանօք: — Պօրօշ 44 տարեկան էր միայն, և այս այրական ծաղիկ հասակին մէջ այնչափ բարեքներ ըրաւ իւր հայրենեացը, որ երեք մարդուն կեանք հաղիւ թէ կը բաւէր անոնց: Հանճարեղ հնարադիտութեամբը այնպիսի նորութիւններ հանեց մէջտեղ, որոնց՝ ձեռքով շօշափելի օգտակարութիւնը՝ ամենափոքր տղան ևս կ'զգայ: Աւելորդ է մէկիկ մէկիկ յիշատակել իւր արդիւնքը, վասն զի եթէ մէկը Պօրօշին անունը միայն լսէ, մէկէն միտքը կու գայ իրեն հնարած Zoma դրոշմաւոր ձաւնապարհորդարեան աշխարհածանօթ գիւտը, գրեթէ ոչինչ ծախքով: Թողլով մնացածները, այս հրաշալի դրութեամբը միայն, իւր հայրենիքը իրեն երախտապարտ թողուց, բոլոր ազգին սէրը գրաւեց, և անունը անմահականաց արձանագիրքը դրոշմեց:

Երբ մարդկային ամենայն ուժով նորանոր հնարագիտութեանց ետեւէ էր այս հանճարաւոր անձը, իւր ազգը և թերեւս բոլոր աշխարհը երջանկացնելու համար, զիմացը ելաւ անագորոյն մահը, որ կարծես թէ նախանձելով վրան, կը վախնար չ'ըլլայ թէ անլքանելի ու տոկուն աշխատութեամբը այնպիսի անուն մը ժառանգէ, որ հողագոյտին ամէնէն զօրաւոր փոթորիկներն անգամ չի կարենան անհետացնել. բայց աղէկ որ ուշացաւ սրել իւր մանգաղը անոր երիտասարդութեան ատեն՝ դեռ չի հասած այս փառացը, որ կենացը հետ յիշատակն ևս հնձէր աշխարհիս վրայէն: Փոքր տղայոց անմեղ շրթունքներն անզաղար կը յիշեն Պօրօշին անունը, և իւր ազգայինները չեն կրնար մոռնալ իրենց հանգուցեալ երկաթեայ նախարարը, որ զօրաւոր ձեռքերովը դիմացը եկած ամենայն ծանր արգելքները ջախջախեց, որոնք իւր ազգին յառաջադիմութեան ճամբան զոցել կը ջանային: Մարմինը կը հանգչի թէպէտ իլլօլանի ցուրտ գետինը, բայց անունը և յիշատակը կենդանի պիտի մնայ միշտ եռանդուն սրտերու մէջ:

Գաբրիէլ Պօրօշ՝ 1840—ին ծնաւ Հունգարիոյ Բրուժինօ անունով գեղը. ծնողքը ցայսօր ևս կ'ապրին, և հայրը Անտոն Պօրօշ՝ պաշտօնեայ է տէրութեան ատենի: Հանդուցեալը քոյր մը և եղբայր մըն ալ ունի. առաջինը ամուսնացեալ է, նոյնպէս նաև երկրորդը, որ փոխան—կուսակալի պաշտօն կը վարէ: Պօրօշ իւր ուսման ընթացքը Լէվա և Տյէօր քաղաքները ըրաւ. ետքի քաղաքը աշակերտեցաւ նաև Հունգարիոյ հիմակուան իշխանագն—բրիմաս Բօլօշ Վօսօրի համբաւաւոր ծիրանաւորին: Քաղաքական իրաւագիտութիւնը աւարտելով ի Պուտաբէշդ, պատուադիր փոխան քարտուղարի նշանակուեցաւ, ու ետքը երբ փաստաբանութեան վկայագիրը ընդունեցաւ, փոխան քարտուղարի պաշտօնը ստացաւ, և 1874—ին ըուն քարտուղար, և որքոց և ժառանգաւորաց վերաբերեալ իշխանութեան նախագահ կարգեցաւ: 1875—ին Բուկօ—Իլլօլօի ժողովուրդը միաձայն հաւանութեամբ զինքը Նուիրակ ընտրեց Պուտաբէշդի ընդհանուր ժողովարանին, որ ասպարէզ բացաւ իւր հսկայաքայլ յառաջադիմութեանը մեծամեծ պաշտամանց մէջ: Անհուն կարօղութիւնը, և զարմանալի քաղաքագիտութեամբ միացեալ զիմացուուն ջանքը՝ տեսնելով ժողովարանի անձինքը, զինքը անգամ ընտրեցին աղերսագրոց և քաղաքական վարչութեան խնդրոց վերաբերեալ մասնաժողովոյն: Ամէն տեղ իւր պարտուցը զարմանալի կերպով համապատասխանելով, վերջապէս ժողովարանի քարտուղար ընտրուեցաւ: 1883—ին սկիզբները իբրև տէրութեան քարտուղար, հնարեց Թրքաստանական խնայողական արկղը, որ հիմայ ամէն տեղ տարածուած է, և որոյ մեծամեծ օգուտները, աղքատ ժողովրդեան նկատմամբ, ամենուս յայտնի է: 35 տարեկան էր, երբ ամուսնացաւ Կարոլուհի Շիբէգի օրիորդին հետ, ուսկից երկու զաւակ ունեցաւ, մէկը մանչ, միւսը աղջիկ. մանչը հօրը անունը կը կրէ, իսկ աղջիկը՝ մօրը: Ետանդուն հայրական սիրով կապուեցաւ իւր ընտանեացը հետ, և ազատ եղած ժամերը իւր կողակցին և սիրելի զաւակացը հետ կ'անցընէր, միայն թէ զբաղած ըլլալով շարունակ պաշտօնական գործերով, քիչ ատեն կը մնար ընտանեկան քաղցրութիւնները վայելելու, ևս առաւել երբ վաճառականութեան և երկաթուղեաց նախարար նշանակուեցաւ, որով աւելի ևս ընդարձակելով աշխատութեան ասպարէզը, պաշտօնական գործերը շատցան. և պատասխանատուութեան պարտքը անհամեմատ աւելցաւ: Կարծես թէ իմացաւ, որ իւր պանդխտութիւնը կարճատև պիտի ըլլայ աշխարհիս վրայ, որով և ամենայն ջանքով և զօրութեամբ ձեռք զարկաւ միտքը դրած դժուարին՝ բայց հասարակաց օգուտկար մտածութիւնները գործադրել, առանց լքանելու երբէք և յօգնելու: Անհուն կարօղութեամբը շատ անգամ գիշերներն ալ կ'աշխատէր. ամէն տեղ ներկայ կ'ուզէր ըլլալ, և ամէն բան անձամբ կը փափաքէր կատարել. մէկ անվախ, զօրաւոր, հարուստ և պատուաւոր հունգարական ազգ մը կը ծածանէր աչքերուն զիմաց, որուն յառաջադիմութեանը համար ամենայն ձիգն թափելով՝ հնարագէտ մտացը ու երկաթեայ կամացը զիմաց՝ չկար անհնարին բան: Երանք հիւանդութեան ատենն ևս՝ ցաւերը արհամարհելով՝ պաշտօնական գործերով կ'ու-

դէր դրադիւ. մահուան հետ ևս պատերազմիւ կը ջանար, որ վերջապէս ան աստիճանի տկարացուց զինքը, որ զրիչ բռնելու և մտածելու՝ ալ կարօղու-
թիւն չ'ունէր: Բժիշկներուն խորհրդովը՝ անցեալ տարւոյն ապրիլի 5-ին
անկողին մտնելով, չի կրցաւ մէյմըն ալ ելլել անկէջ, որով ըմացուց կենաց
ասպարէզը 44 տարեկան, 6 տարի փայլելով նախարարութեան աթոռը՝ որոյ
ժառանգութեանը արժանաւոր պաշտօնեայ էր: — Յուդարկաւորութեան հան-
դէսը՝ Հունգարիոյ իշխանազն—բրիմաս ծիրանաւորը կատարեց ներկայութեամբ
անբաւ բազմութեան, որոց տխուր կերպարանքը և աղի արտասուքը, ի կո-
րուստ բարերարին հայրենեաց, սրտաշարժ տեսարան մի էր: —

Տէրութեան նախարարի մը թէպէտ դժուարին է աղքատ ըլլալ և աղքատ
մեռնիլ, բայց հանգուցեալը հաւատարիմ ըլլալով իւր պաշտօնական մատա-
կարարութեանցը մէջ, ոչ եթէ իւր յատուկ օգտին, այլ ազգին երջանկութեանը
համար զոհեց իւր կեանքը, որուն միլիոններ շահելու պատճառ ըլլալով՝
ինքը աղքատօրէն մեռաւ: — Վեհափառ կայսրը՝ անոր պրի կնոջը՝ տա-
րուէ տարի մասնաւոր զովար մը կապեց՝ ի նշան երախտագիտութեան հա-
ւատարիմ ծառայութեանը՝ իւր արդիւնաշատ պաշտօնէին:

Հ. Ն. Զիգի.

ԻԾԽԱՆԱՑ ԿՂԶԻՔ

ԲՐՈՂԻ պղտիկ կղզին որ տաճիկները սովորաբար Գնալը կ'անուանեն,
հողոյն կարմրութեանը համար, առաջինն է՝ ուր շոգեհաւը կը հանդիպի Կոս-
տանդնուպոլսէն դալուն: Բոլորովին մերկ և անպտղաբեր է, հազիւ թէ տեղ
տեղ քիչ մը մշակեալ: Գեղեցկատեսիլ ճամբաներ, որ ոչխարաց խումբերուն
ոտքովն ձեւացած են, կղզւոյն բոլորտիքն կը շրջապատեն, և մինչև բլրոյն
գագաթը կ'ելլեն: Հոն չորս կողմանէ տեսարանը գեղեցիկ է, Մարմարայի
անուշ քամին կը զովացընէ արեւուն շեշտակի զարկած ճառագայթներն այս
ընդարձակ բաց տեղումները: Պզտի նաւահանգիստը կամ աւելի թումբն, որ
շոգեհաւուց հանգրուանի տեղն է, բաւական բազմաթիւ տուններու խումբ մ'է,
փայտէ շինուած, և ամենեւին առանց ճարտարութեան: Խոշոր սօսւոյ ծառ
մը, որ գեղին մէջտեղը կը բարձրանայ, մեծ հակասութիւն մըն է իր ուժով
աճմամբը՝ բլրոյն կողերուն կատարեալ մերկութեանը քով: Բրողի կղզւոյն
հողը քիչ արժէք ունի, և մայրաքաղաքին մօտագոյնն ըլլալովը, ինչպէս որ
ըսինք, խանութպան դասն հոն կը յաճախեն: Շատ մը Կոստանդնուպոլսոյ շու-
կային և քաղքին փողոցներուն մէջ վաճառք ծախողներ, ամեն իրիկուն հոն
կը դառնան, երբ որ գործերնին կը ըմբնայ: